УДК 378.016:81

Троцько Анна Володимирівна

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент

НАПН України, м. Харків, Україна

ORCID ID 0000-0002-8093-9610

avtrotsko1@icloud.com

Короткова Юлія Михайлівна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри гуманітарних дисциплін

Донецький юридичний інститут МВС України, м. Маріуполь, Україна

ORCID ID 0000-0002-6930-9730

y.korotkova1201@ukr.net

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ГРЕЦІЇ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню теоретико-практичного досвіду використання ІКТ у процесі навчання іноземних мов в університетах України та Греції. Класифіковано освітні електронні ресурси з іноземної мови (інформаційно-довідкові матеріали; електронні книги; фільми на DVD; бібліотеки електронних наочних посібників і бази даних; методичні матеріали на електронних носіях; Інтернет-ресурси; комбіновані електронні засоби навчання; навчально-методичні програмні засоби для супроводу лекцій). Виокремлено новітні форми навчання (дистанційне навчання, онлайн-навчання з елементами інтерактивності), види навчальної діяльності (роботу з аудіо-, відео матеріалами, створення презентацій, роботу з комп'ютерними навчальними програмами, електронне спілкування) та навчальні засоби (аудіозаписи, відеофільми, мультимедійні презентації, комп'ютерні програми, електронні книги, підручники, довідники, енциклопедії, словники, ресурси Інтернету, електронна пошта, скайп-зв'язок, віртуальне навчальне середовище, блоги, форуми), базовані на ІКТ, які активно застосовуються у вітчизняних та грецьких вишах. Акцентовано увагу на перевагах технологій дистанційного навчання під час засвоєння іноземних мов (постійний доступ до інформації, значно менші витрати на навчання, можливість консультацій з викладачем у зручний для кожного час, посилення ролі і збільшення частки самостійної роботи студента тощо), на особливостях роботи на платформі Moodle. Особливу увагу приділено характеристиці діяльності Грецького відкритого університету із дистанційною формою навчання, зокрема характеристиці магістерської програми для викладачів англійської мови «Дидактика англійської мови як іноземної/міжнародної». Накреслено перспективи використання грецького педагогічно цінного досвіду застосування ІКТ у вітчизняній вищій іншомовній освіті.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; іншомовна освіта; платформа Moodle; дистанційне навчання; Грецький відкритий університет.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Сьогодні як вітчизняні, так і зарубіжні вчені переконливо довели, що інформаційно-комунікаційні технології (далі – ІКТ) здатні значно полегшити процес засвоєння мови, зокрема перевагами їх застосування є такі: створення додаткових мотивів для вивчення іноземної мови; індивідуалізація навчального процесу; посилення віри у власний успіх під час вивчення мови; робота з автентичним матеріалом, джерелом якого є Інтернет, різноманітні тексти, банки даних, щоденна та періодична преса, радіо- та телепередачі тощо; постійний доступ до інших посібників: словників, граматик, енциклопедій тощо; незалежність від єдиного джерела інформації – книги; можливість спілкування з носіями мови; залучення особи до світової спільноти (студенти вільно відчують себе в Інтернеті, легко спілкуються на

міжнародному рівні); покращення рівня володіння основною іноземною мовою та надання можливості вивчення другої, третьої...іноземних мов; розвиток міжкультурної компетенції (студенти краще усвідомлюють свої культурні цінності; формується позитивне ставлення до країни, мова якої вивчається, шляхом віртуальних мандрівок; усвідомлюється негативна роль стереотипів та упереджень відносно «іншого», усвідомлюються проблеми, які можуть виникнути в процесі спілкування з «іншим» через культурні відмінності) тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вивчення мов із застосуванням ІКТ досліджували такі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: Х. М. Алієв, Р. Бужиков, Я. Булахова, Г. Дегтярьова, О. Зимовець, Л. Златів, О. Зубов, К. Іконому, О. Каменський, Д. Кутсоянніс, А. Манак, Ф. Маніу, Л. Морська, В. Осадчий, В. Осова, П. Панайотідіс, С. Папаєфтиміу-Літра, Є. Полат, О. Радзієвська, В. Ромашенко, П. Сердюков, В. Уліщенко, А. Фінков, Н. Фоміних, А. Хатжипанайотіду, Е. Хрістодулу, А. Янковець та багато інших. Утім порівняльний аналіз досвіду застосування ІКТ в іншомовній освіті в різних країнах світу під кутом зору його практичної цінності та доцільності використання окремих ідей і практичних напрацювань не здійснювався.

З огляду на викладене, **метою статті** є висвітлення теоретико-практичного досвіду використання ІКТ у процесі навчання іноземним мовам в університетах України та Греції.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз вітчизняної наукової літератури засвідчив, що українські вчені значну увагу приділяють теоретичному осмисленню проблеми застосування ІКТ в іншомовній освіті. Програмні продукти, що використовуються в практиці закладів вищої освіти України, або освітні електронні ресурси з іноземної мови українська дослідниця О. Осова розподіляє на такі групи відповідно до їхнього змісту й функціонального призначення: 1) інформаційно-довідкові матеріали (енциклопедії, довідники, словники, журнали, газети, альманахи); 2) електронні книги для читання; 3) фільми на DVD; 4) бібліотеки електронних наочних посібників і бази даних; 5) методичні матеріали на електронних носіях (розробки уроків, методичні рекомендації з навчання аспектів мови й видів мовленнєвої діяльності, тести й інші контрольно-вимірювальні матеріали); 6) інтернет-ресурси; 7) комбіновані електронні засоби навчання (навчальні програми, електронні підручники, збірники вправ і розвивальні ігри); 8) навчально-методичні програмні засоби для супроводу лекцій (демонстраційні матеріали, презентації, проекти, комп'ютерні розробки уроків тощо), створені викладачами для конкретного заняття [1, с. 103-104].

Також вітчизняними дослідниками систематизовано новітні форми навчання, види навчальної діяльності та навчальні засоби, базовані на ІКТ. Так Л. Златів до форм навчання відносить: дистанційне навчання, онлайн-навчання з елементами інтерактивності; серед видів навчальної діяльності виокремлює: роботу з аудіо-, відеоматеріалами, створення презентацій, роботу з комп'ютерними навчальними програмами, електронне спілкування; засобами навчання називає: аудіозаписи, відеофільми, мультимедійні презентації, комп'ютерні програми, електронні книги, підручники, довідники, енциклопедії, словники, ресурси Інтернету, електронну пошту, скайп-зв'язок, віртуальне навчальне середовище [2]. З дослідницею погоджується й О. Шуменко та І. Шипілова, виділяючи ще й такі засоби навчання, як блоги та форуми [3, с. 85].

Значною популярністю серед українських педагогів останнім часом користуються комп'ютерні навчальні програми. Серед яких на увагу заслуговують: Language in Use 24/7; QDictionary; FVords; EZ Memo Booster; Exerciser; IELTS 7 Trainer; English Grammar in Use. Tests; English Grammar in Use. Activities; Essential Grammar in Use «Triple play plus in English»; «English in holidays»; «English Gold» тощо.

Досить актуальним сьогодні є використання технології дистанційного навчання в освітньому процесі. Так сучасні українські дослідники (В. Биков, Ю. Богачков, Н. Жевакіна, В. Кухаренко, Н. Сиротенко, О. Рибалко та багато інших) опрацювали теоретико-методологічні засади дистанційної освіти (мета, завдання, принципи, моделі дистанційної освіти), технології розроблення дистанційного курсу, різних дистанційних програм з конкретних навчальних дисциплін тощо [4], [5], [6].

Український учений Х. М. Алієв пояснює переваги застосування технології дистанційного навчання тим, що, по-перше, остання більш гнучка: вона спрямована на тих, хто навчається, створює для студента найзручніші умови для оволодіння навчальною інформацією в будь-який час; по-друге, таке навчання потребує значно меншого використання коштів; по-третє, у дистанційному навчанні змінюється роль викладача: він перетворюється на помічника, наставника, його монолог видозмінюється на діалог двох колег, один із яких більш досвідчений; по-четверте, процес набуття знань у дистанційному навчанні – це самостійна робота студентів, яка відіграє чи не найважливішу роль у навчальному процесі [7, с. 23-24].

Яскравим прикладом застосування елементів дистанційного навчання під час викладання того чи іншого курсу є розміщення навчального матеріалу на платформі Moodle.

У середовищі Moodle *слухачі* отримують:

- 1) доступ до навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) та засобів для спілкування і тестування;
- 2) засоби для групової роботи (Вікі, форум, чат, семінар, вебінар);
- 3) можливість перегляду результатів проходження дистанційного курсу слухачем;
- 4) можливість перегляду результатів проходження тесту;
- 5) можливість спілкування з викладачем через особисті повідомлення, форум, чат;
- 6) можливість завантаження файлів з виконаними завданнями;
- 7) можливість використання нагадувань про події у курсі тощо.

Викладачам у середовищі Moodle надається можливість:

- 1) використання інструментів для розроблення авторських дистанційних курсів;
- 2) розміщення навчальних матеріалів (тексти лекцій, завдання до практичних/лабораторних та самостійних робіт; додаткові матеріали (книги, довідники, посібники, методичні розробки) у форматах .doc, .odt, .html, .pdf, а також відео-, аудіо- та презентаційні матеріали у різних форматах та через додаткові плагіни;
- 3) додавання різних елементів курсу;
- 4) проведення швидкої модифікації навчальних матеріалів;
- 5) використання різних типів тестів;
- 6) автоматичного формування тестів;
- 7) автоматизації процесу перевірки знань, звітів щодо проходження слухачами курсу та звітів щодо проходження студентами тестів;
- 8) додавання різних плагінів до курсу дозволяє викладачу використовувати різні сторонні програмні засоби для дистанційного навчання [8].

Слід зазначити, що як студенти, так і викладачі філологічних дисциплін, досить позитивно ставляться до роботи на платформі під час засвоєння відповідних дисциплін. Так нами було проведено опитування студентів ОС «бакалавр» та ОС «магістр»

спеціальності «Мова та література (новогрецька)» Маріупольського державного університету щодо їх ставлення до роботи на платформі. За результатами опитування було з'ясовано, що 96 % студентів відзначають цілковите задоволення від такої роботи. Серед них головними перевагами застосування платформи називають: постійний доступ до інформації, можливість повернення до пройденого матеріалу, можливість здійснення самоконтролю рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції, можливість систематичних консультацій із викладачем.

Серед рекомендацій, які надають студенти стосовно поліпшення роботи на платформі, назвемо: покращення якості аудіо- та відеоматеріалів; розміщення не лише контрольних, а й пробних тестів; застосування консультацій із викладачем у режимі відеозв'язку в чітко визначений час тощо.

Попри те, що в Україні останнім часом застосуванню ІК-технологій приділяється значна увага, однак порівняно з іншими європейськими країнами, зокрема з Грецією, у нашій державі помітні й серйозні недоліки. Аналіз відповідної літератури та власні спостереження засвідчили, що в Україні застосування ІКТ ще не набуло систематичного характеру. Вітчизняні дослідники вказують на недостатнє використання ІКТ в іншомовній освіті, на недостатню кількість програмних засобів навчального призначення, лінгвістичних ресурсних баз, електронних посібників. Також наголошується на тому, що не є численними консультаційні пункти, що допомогли б зорієнтуватися у Web-просторі, віртуальні бібліотеки, недостатньо обґрунтовано переваги раціонального поєднання комп'ютеризованого навчання із традиційним. Найчастіше використання ІКТ обмежується підготовкою мультимедійних презентацій, прослуховуванням аудіозаписів, переглядом відеоматеріалів [2], [9].

У практиці роботи мовних факультетів закладів вищої освіти досить рідко викладачі організовують такі форми роботи, як відеоконференції, онлайн-навчання, так само недостатньо використовують комп'ютерні мовні програми, мовні лабораторії (які наявні навіть не в усіх закладах вищої освіти).

Причиною такого становища, на наш погляд, є те, що як педагогічні, так і науково-педагогічні кадри закладів загальної середньої та вищої освіти, самі є не підготовленими до застосування ІКТ. Дуже часто трапляється так, що учні або студенти володіють комп'ютерними технологіями набагато краще за своїх педагогів. Особливо гостро ця проблема постає в загальній середній школі, де вчителі демонструють досить низький рівень сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності (далі – ІКК). Так під час перебування на посаді керівника Центру підвищення кваліфікації та післядипломної освіти Маріупольського державного університету у червні 2018 року Коротковою Ю. М. було організовано курси підвищення кваліфікації для тридцяти шести вчителів і викладачів новогрецької мови України. У перший день занять було проведене вхідне анкетування, спрямоване на виявлення в педагогів рівня сформованості ІКК.

Анкета

слухача курсів підвищення кваліфікації щодо володіння та використання інформаційно-комунікаційних технологій

Прізвище, ім'я, по батькові _____

Посада _____

Педагогічний стаж _____ Категорія _____

Місце роботи _____

Район (місто) _____

Які знання та навички щодо використання ІКТ Ви маєте? (Оцініть ступінь володіння програмним забезпеченням).

Зміст роботи з ІКТ	Не володію	Маю елементарні навички	Володію впевнено	Володію досконало
Набір, редагування та форматування документів у текстовому процесорі (Microsoft Word)				
Створення таблиць, діаграм, графіків; елементарні розрахунки в табличному процесорі (Microsoft Excel)				
Створення та демонстрація презентацій (Power Point)				
Використання сервісів мережі Інтернет (електронної пошти, сервісів миттєвих повідомлень, форумів тощо). Пошук інформації в мережі				
Використання освітніх ресурсів Інтернету з викладання новогрецької мови, літератури, історії, культури (www.greek-language.gr, www.komvos.edu.gr, www.didaskaleio.uoa.gr тощо)				
Робота на платформі Moodle				
Використання програмних забезпечень для створення вправ (наприклад, Hot Potatoes, Quandary та інші) і програмні забезпечення для створення веб-сторінок (наприклад, Dreamweaver або Frontpage) з метою розміщення навчального матеріалу в Інтернеті				
Організація онлайн-занять за участю грецьких учителів, учнів, фахівців з методики навчання новогрецької мови як іноземної				
Створення електронних посібників, підручників з новогрецької мови та методики її викладання				
Використання інформаційних технологій для оцінювання результатів навчання				

Опрацювання анкет засвідчило такі аспекти:

- 1) щодо набору, редагування та форматування документів у текстовому процесорі (Microsoft Word), відсотковий показник виглядав таким чином: володію досконало – 56 % респондентів, володію впевнено – 37 %, маю елементарні навички – 9 %, не володію – 0 %.
- 2) стосовно створення таблиць, діаграм, графіків; елементарних розрахунків у табличному процесорі (Microsoft Excel): володію досконало – 0 %, володію впевнено – 11 %, маю елементарні навички – 32 %, не володію – 57 %;
- 3) щодо створення та демонстрації презентацій (Power Point): володію досконало – 21 %, володію впевнено – 41 %, маю елементарні навички – 35 %, не володію – 3 %;
- 4) стосовно використання сервісів мережі Інтернет (електронної пошти, сервісів миттєвих повідомлень, форумів тощо), пошуку інформації в мережі: володію досконало – 52 %, володію впевнено – 37 %, маю елементарні навички – 11 %, не володію – 0 %;
- 5) щодо використання освітніх ресурсів Інтернету з викладання новогрецької мови, літератури, історії, культури (www.greek-language.gr, www.komvos.edu.gr,

- www.didaskaleio.uoa.gr тощо): володію досконало – 21 %, володію впевнено – 28 %, маю елементарні навички – 19 %, не володію – 32 %;
- 6) стосовно роботи на платформі Moodle: володію досконало – 0 %, володію впевнено – 5 %, маю елементарні навички – 12 %, не володію – 83 %;
  - 7) щодо використання програмних забезпечень для створення вправ (наприклад, Hot Potatoes, Quandary та інші) і програмних забезпечень для створення веб-сторінок (наприклад, Dreamweaver або Frontpage) з метою розміщення навчального матеріалу в Інтернеті: володію досконало – 0 %, володію впевнено – 0 %, маю елементарні навички – 13 %, не володію – 87 %;
  - 8) стосовно організації онлайн-занять за участю грецьких учителів, учнів, фахівців з методики навчання новогрецької мови як іноземної: володію досконало – 0 %, володію впевнено – 0 %, маю елементарні навички – 3 %, не володію – 97 %;
  - 9) щодо створення електронних посібників, підручників з новогрецької мови та методики її викладання: володію досконало – 0 %, володію впевнено – 0 %, маю елементарні навички – 0 %, не володію – 0 %;
  - 10) стосовно використання інформаційних технологій для оцінювання результатів навчання: володію досконало – 15 %, володію впевнено – 27 %, маю елементарні навички – 31 %, не володію – 27 %.

Як бачимо, найбільші труднощі в педагогів викликають: робота в Microsoft Excel, робота на платформі Moodle, використання програмних забезпечень для створення вправ, веб-сторінок, організація спільних онлайн-занять із зарубіжними колегами, створення електронних посібників, підручників.

У зв'язку з короткотривалим характером курсів (72 години) охопити всі перелічені види роботи виявилось неможливим. Тому головна увага була приділена знайомству педагогів з освітніми ресурсами Інтернету з викладання новогрецької мови, літератури, історії, культури, особливостям роботи на платформі Moodle, демонстрації онлайн-лекцій грецьких професорів, фахівців з методики навчання новогрецької мови як іноземної.

Зокрема, педагогам було продемонстровано приклади роботи з освітньо-науковими сайтами Центру грецької мови (Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας – www.greek-language.gr; ηλεκτρονικός κόμβος για την υποστήριξη των διδασκόντων την Ελληνική Γλώσσα – <http://www.komvos.edu.gr/>), де розміщені наукові та науково-методичні матеріали з новогрецької мови, історії, літератури Греції, онлайн-словники, комплекси вправ і завдань з різних аспектів новогрецької мови, навчальні тексти різних стилів і призначення тощо.

Рис. 1. Стартова сторінка сайту Центру грецької мови

Рис. 2. Стартова сторінка сайту з підтримки викладачів грецької мови

Окрім цього, освітян було ознайомлено з особливостями роботи на платформі Moodle на прикладі Маріупольського державного університету.

Рис. 3. Навчальний портал Маріупольського державного університету (платформа Moodle). Дистанційні курси Центру підвищення кваліфікації та післядипломної освіти

Рис. 4. Навчальний портал Маріупольського державного університету (платформа Moodle). Дистанційні курси кафедри грецької філології та перекладу

Нарешті педагогам було продемонстровано, як можна проводити онлайн-заняття з грецькими колегами. Зокрема для освітян було організовано лекції провідних учених Греції та Республіки Кіпр з питань методики навчання новогрецької мови як іноземної. Лекції прочитали професори прикладної лінгвістики Університету Західної Македонії (Греція) Елені Гріва, Ісаак Пападопулос та професор дидактики грецької мови як другої іноземної Університету імені Фредеріка (Республіка Кіпр) Анна Хатжипанайотіду.

Професор прикладної лінгвістики Елені Гріва (університет Західної Македонії)

Професор прикладної лінгвістики Ісаак Пападопулос (університет Західної Македонії)

Професор дидактики грецької мови як другої іноземної Анна Хатжипанайотіду (Університет Фредеріка)

Наприкінці курсів педагогам було запропоновано заповнити ту саму анкету, що й на початку програми. Опрацювання анкет засвідчило суттєве покращення тих

показників, стосовно яких проводилась відповідна робота. Зокрема щодо пункту 5 – використання освітніх ресурсів Інтернету з викладання новогрецької мови, літератури, історії, культури, суттєво збільшилась кількість слухачів, які володіють впевнено зазначеними уміньми (з 28 % до 42 %) та мають елементарні навички (з 19 % до 37 %). Відповідно зменшився відсоток тих, хто зовсім не володіє уміньми використання відповідних ресурсів (з 32 % до 0 %).

Стосовно пункту 6 – робота на платформі Moodle, то кількість слухачів, які вільно володіють відповідними уміньми, не змінилась, утім значно збільшився відсоток тих, хто володіє впевнено (з 5 % до 14 %) та має елементарні навички (з 12 % до 86 %). Відповідно відсоток слухачів, які зовсім не володіють навичками роботи на платформі, зменшився до 0 %.

Схожою виявилась ситуація із пунктом 8 – організація онлайн-занять за участю грецьких учителів, учнів, фахівців з методики навчання новогрецької мови як іноземної. Так кількість слухачів, які вільно володіють відповідними уміньми, не змінилась, дещо збільшився відсоток тих, хто володіє впевнено (з 0 % до 5 %), суттєво збільшився відсоток тих, хто має елементарні навички (з 3 % до 95 %), і зменшилась до нуля кількість слухачів, які зовсім не володіють названими навичками.

Таким чином, опрацювання вхідного та вихідного анкетування довело результативність роботи із формування ІК-компетентності вчителів та викладачів новогрецької мови та водночас поставило нові завдання щодо її вдосконалення під час наступних курсів, семінарів, тренінгів тощо. Зокрема, йдеться про формування і вдосконалення навичок роботи в Microsoft Excel, використання програмних забезпечень для створення вправ, веб-сторінок, створення електронних посібників, підручників тощо.

Опрацювання грецької науково-педагогічної літератури з питань ІКТ засвідчило, що науковці Греції (К. Іконому [10]; Д. Кутсорянніс [11, с. 369], П. Панайотідіс [12, с. 118-120], С. Папаефтиміу-Літра [13, с. 301]) підкреслюють, що сьогодні, коли говоримо про інформаційну компетентність, маємо на увазі не лише умінь користування комп'ютером, а загалом умінь застосування інформаційно-комунікаційних технологій для задоволення своїх особистісних і професійних цілей. Неоціненним, на їхню думку, є внесок ІКТ у галузь іншомовної освіти. Викладання іноземної мови відрізняється від викладання інших дисциплін тим, що головним завданням викладача має бути розвиток комунікативних умінь паралельно з отриманням мовних і культурних знань. Для розвитку комунікативних умінь, окрім тренування, необхідним є контакт з оточенням, у якому мова вживається. Звідси головним мотивом для використання технологій на заняттях з іноземної мови було і є «введення» студента до мовного середовища, демонстрація того, як мова використовується її носіями в реальних ситуаціях спілкування. Як наслідок, різні технології, які втілюються в продуктах, що створюються для використання в Інтернеті або в спеціально обладнаних мовних лабораторіях, мають за головну мету презентацію автентичних текстів будь-якого виду. У першому випадку в університетах Греції використовується браузер і мультимедійні програми для відео- та аудіо- автентичних матеріалів у вигляді файлів для скачування або потокового аудіо- та відео. Відповідно у випадку мовних лабораторій використовуються спеціальні пристрої (CD, відеоплеєр, DVD тощо) і, звичайно, комп'ютер для розуміння усного мовлення, спостереження за мовними механізмами і мовними типами, які використовуються в конкретних комунікативних ситуаціях, для збагачення словника, знайомства з культурою країни, мова якої вивчається.

Однаково важливу роль відіграють технології й у тренуванні студентів за допомогою різних продуктів CALL (Computer-assisted language learning – прискорене

вивчення мови за допомогою комп'ютера). Багато програм нового покоління використовуються в грецьких вишах або у вигляді CD, або певного програмного забезпечення, спеціально розробленого для використання в локальній мережі. Таке програмне забезпечення використовується для особистого тренування і включає різного типу мовні вправи (як правило, закритого); тексти на розуміння усного й писемного мовлення; вправи на розвиток словника та узагальнення граматичних правил; завдання на породження писемного мовлення на основі певного мультимедійного матеріалу; завдання на розвиток усного мовлення; можливість запису свого мовлення з метою контролю рівня сформованості вимовних навичок.

Багато з цих продуктів супроводжуються системою оцінювання. Також існують і такі, що розроблені спеціально для оцінювання, наприклад, тест для отримання сертифіката про володіння іноземною мовою.

Зазначимо, що для презентації навчального матеріалу, а також для пошуку автентичних текстів використовується Web. Також на Web доступним є й допоміжний матеріал, як наприклад, словники, граматики, електронні бібліотеки, бази даних навчального матеріалу і вправ.

Отже, використання ІКТ забезпечує студентам широкі можливості щодо комунікації, співпраці, обміну інформацією та досвідом, контакту з культурою країни, мова якої вивчається. Також ІКТ сприяють індивідуалізації навчання й надають студенту більший доступ до навчального матеріалу; певний спосіб роботи: ритм, повторення, самооцінювання; можливості незалежного навчання й самоосвіти, спілкування й співпраці з іншими, інтерактивного, комунікативного навчання [14], [11, с. 369], [15, с. 6-7], [12, с. 118-120], [13, с. 301], [16, с. 121].

На практиці в університетах Греції активно використовується e-mail (tandem learning, discussion groups) для розвитку усного мовлення. Також розвиваються і програми, що забезпечують проведення відеоконференцій. Остання використовується як для введення студента до мовного середовища через спілкування з носіями мови, так і для розвитку навчання через співпрацю з іншими за допомогою виконання спільних проектів (collaborative work).

Активно застосовуються технології з боку педагога не лише під час викладання, а й у процесі підготовки до занять. Зокрема це програмні забезпечення для створення вправ (наприклад, Hot Potatoes, Quandary та інші) і програмні забезпечення для створення веб-сторінок (наприклад, Dreamweaver або Frontpage) з метою розміщення навчального матеріалу в Інтернеті.

Звичайно, ІКТ активно застосовуються не лише в мовному, а й в інших складниках підготовки майбутніх філологів. У багатьох університетах Греції функціонують відповідні центри та лабораторії, які використовують віртуальні навчальні середовища для організації та розміщення всього навчального матеріалу в мережі навчального закладу або Інтернеті. Це сприяє розвитку дистанційного навчання та самоосвіти.

На активному застосуванні ІКТ побудована діяльність Грецького відкритого університету з дистанційною формою навчання. Головною метою діяльності Грецького відкритого університету (далі – ГВУ) було визнано надання дистанційної освіти на рівні бакалаврату й магістратури із застосуванням відповідного навчального матеріалу та методів навчання. До завдань університету також входило провадження науково-пошукової діяльності, розвиток технологій і методології дистанційної освіти [17], [18].

Створення ГВУ було продиктовано популяризацією ідеї про те, що освіта – це право кожного, яке має бути задоволеним протягом усього життя людини. Тому дистанційна освіта уявлялась як надзвичайно перспективна, бо мала шанси стати доступною широкому колу всіх зацікавлених осіб з ряду причин: місце проживання

могло бути водночас і місцем навчання, студент сам обирав темп навчання, не передбачались вступні іспити (достатньо було подати відповідну заяву) тощо.

ГВУ розпочав свою діяльність з чотирма факультетами: факультет соціальних наук, факультет гуманітарних наук, факультет природничих та технічних наук, факультет прикладних мистецтв. Підготовку філологів, фахівців у галузі іноземних мов здійснював факультет гуманітарних наук, пропонуючи переважно магістерські програми, такі як: «Дидактика англійської мови як іноземної/міжнародної», «Дидактика німецької мови як іноземної/міжнародної», «Дидактика французької мови як іноземної/міжнародної», «Мовна освіта для емігрантів та репатріантів».

Так Магістерська програма спеціалізації викладачів англійської мови стала першою завершеною магістерською програмою університету, яка почала діяти з 1999 року. Ще роком пізніше були запущені аналогічні програми для вчителів французької та німецької мов.

Студенти-магістранти мали опрацювати чотири тематичні блоки, кожний із яких об'єднував матеріал, що містив три семестрові дисципліни звичайного грецького університету. У кожному тематичному блоці було передбачено виконання чотирьох письмових робіт, а наприкінці всього терміну навчання – захист магістерської роботи.

Головною характеристикою магістерської програми було те, що вчителі не припиняли виконувати свої професійні обов'язки, а, навпаки, використовували свої заклади і класи для проведення різноаспектних невеликих досліджень. За допомогою цього реалізувались головні принципи програми – принцип рефлексивного навчання та навчання у процесі дослідження (action research).

Освітня методологія, що лежала в основі магістерської програми, ґрунтувалася на даних таких наукових галузей, як: освіта дорослих, освіта викладачів англійської мови, дистанційна освіта. Зміст програми структурувався навколо двох навчальних стрижнів – первинного матеріалу та подальших методологічних практик.

Під первинним матеріалом малося на увазі: а) комплекс друкованих та електронних видань, підготовлених на принципах дистанційної методології, який замінював лекції в традиційному університеті та являв собою навчальний матеріал і рекомендації з вивчення певних тематичних блоків; б) рекомендована література, статті тощо, які надсилалися студенту в електронному вигляді для подальшого індивідуального вивчення окремих тем. У такий спосіб вирішувалась проблема неможливості систематично відвідувати бібліотеку закладу.

Подальші методологічні практики охоплювали виконання магістрантами різних завдань дослідницького характеру, організацію групових зустрічей/семінів, систематичне online-спілкування студента з викладачем-консультантом, підготовку магістерської роботи.

Розглянемо більш детально кожний вид роботи.

1. Виконання магістрантами різних завдань дослідницького характеру.

Після опрацювання теоретичного матеріалу студентам пропонувалася комплекс завдань, який вони мали виконати та самостійно оцінити на основі відповідного додатку відповідей (ключів). Завдання самооцінювання розміщувались у різних «стратегічних» місцях навчального матеріалу та були спрямовані на:

- мотивацію студентів до обговорення певних питань, що містилися як на початку, так і в кінці розділу/теми. Учителі мали зафіксувати свої думки, спираючись на власний досвід, на конкретні питання (наприклад, розуміння сутності певних понять, явищ, думки щодо конкретних освітніх практик, їх оцінювання на основі власного досвіду тощо);
- консолідацію матеріалу розділу й рекомендованої літератури. Тут йшлося про види діяльності, які допомагали магістрантам «співрозмовляти» з матеріалом і

не бути пасивним «приймачем» інформації (наприклад, узгоджувати конкретні педагогічні техніки з тими принципами, що ними керують);

- застосування дидактичних технік і практик, які були наслідком первинного матеріалу, у власній педагогічній діяльності;
- підготовку письмових робіт у межах певного тематичного блоку (наприклад, завданням могло бути опрацювання конкретних дидактичних технік та вибір і застосування тих, що найбільш прийнятні саме для свого класу).

Як зазначали викладачі-консультанти, для правильного виконання письмових робіт важливим є навчитись фіксувати хід навчальних ситуацій, які мали місце в класі. Один із способів фіксації – це письмова реєстрація досвіду і вражень від навчального процесу в так звані архіви/бази (teaching journals) й аналітичне порівняння тих елементів уроку, які фіксувались (наприклад, види робіт, використання навчального часу тощо). Інший спосіб – проведення дослідження різного за масштабами: від невеликого (анкетування учнів, яке має за мету збір інформації щодо конкретних елементів дидактичної методології) до більш глобального (action research). Також важливим є використання технології відеозапису уроку, за допомогою якої педагог може переглядати свою роботу й проводити її самооцінку. Так само для тренування рефлексуючих/критичних умінь учителям рекомендувалося спостерігати і за уроками своїх колег, викладачів англійської мови.

2. Організація групових зустрічей. Останні мали вигляд семінарів, на яких обговорювались різнопланові проблеми, висловлювались думки щодо певних теоретичних питань кожного з тематичних блоків.

3. Систематичне online-спілкування студента з викладачем-консультантом. Проводилось у встановлені часові проміжки, про які студенти інформувалися за допомогою e-mail.

4. Підготовка магістерської роботи. Остання, як і всі інші письмові роботи, обов'язково мала дослідницький характер. Деякі потребували відвідування занять колег, інші – детальний опис і критичний аналіз дидактичних посібників, які використовували учителі, опрацювання дидактичного матеріалу, дослідження потреб учнів, опис й оцінювання навчальних планів і програм з мови, критичний аналіз систем оцінювання навчальних досягнень учнів тощо.

Науковий керівник діяв як викладач-ментор, консультант, який лише спрямовував студента щодо змісту та структури магістерської роботи, рекомендував певну наукову літературу [19, с. 176-181].

Отже, діяльність Грецького відкритого університету надавала і продовжує надавати широкі можливості учителям-філологам щодо підвищення свого кваліфікаційного рівня в магістратурі без відриву від виконання своїх професійних обов'язків.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, враховуючи досвід грецьких університетів, сформулюємо такі рекомендації вітчизняним мовним факультетам щодо успішного застосування ІКТ: ширше застосовувати комп'ютерні технології для спілкування іноземною мовою зі студентами зарубіжних закладів вищої освіти за допомогою e-mail, Forum, Skype, Net Meeting; проводити спільні відеоконференції, круглі столи, виконувати спільні проекти; забезпечити функціонування Віртуального навчального середовища в кожному закладі вищої освіти; поступово створювати онлайн базу даних навчального матеріалу, до якої матимуть доступ викладачі мови для пошуку необхідного матеріалу; піклуватись про розвиток ІК-компетентності викладачів-філологів як під час базової, так і

післядипломної освіти; започаткувати роботу Відкритого університету із дистанційною формою навчання.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, яка вивчається. Подальшого вивчення потребує педагогічно цінний досвід застосування ІКТ в іншомовній освіті інших розвинених країн світу з метою його творчого застосування в навчально-виховному процесі вітчизняних закладів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] О. О. Осова, “Теоретико-методичні засади реалізації інноваційних технологій навчання іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах”, дис. д-ра пед. наук, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків, 2018.
- [2] Л. М. Златів, “Комп’ютерна лінгводидактика у викладанні мовознавчих дисциплін для студентів-філологів”, *Наукові записки нац. ун-ту «Острозька Академія». Серія : психологія і педагогіка*, Вип. 29, с. 116–120, 2014.
- [3] О. А. Шуменко, та І. Ю. Шипілова, “Використання сучасних інформаційно-комунікативних технологій під час викладання іноземних мов”. *Філологічні трактати*, Т. 5, № 4, с. 84–89, 2013.
- [4] В. Ю. Биков, *Моделі організаційних систем відкритої освіти*. Київ, Україна : Атіка, 2008.
- [5] В. Ю. Биков, В. М. Кухаренко, Н. Г. Сиротенко, О. В. Рибалко, та Ю. М. Богачков, *Технологія створення дистанційного курсу*. Київ, Україна : Міленіум, 2008.
- [6] Н. В. Жевакіна, “Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті”, дис. канд. пед. наук, Луганськ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Луганськ, 2009.
- [7] Х. М. Алієв, “Підготовка студентів педагогічних університетів до професійної діяльності засобами дистанційних освітніх технологій”, дис. канд. пед. наук, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Харків, 2017.
- [8] К. П. Осадча, та В. В. Осадчий, *Організаційні проблеми впровадження систем управління курсами у процес професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=24> Дата доступу: 13.05.2018.
- [9] В. В. Осадчий, та К. П. Осадча, “Сучасні реалії і тенденції розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в освіті”. *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 48, № 4, с. 47–57, 2015.
- [10] [10] К. Іконому, *ІКТ та викладання іноземних мов: історичний експурс, необхідність та перспективи*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos9/OIKONOMOU.pdf> Дата доступу: 13.05.2018.
- [11] Д. Кутсоянніс, “Інформаційно-комунікаційні технології та викладання мови: у пошуках альтернативного критичного підходу”, у *Політика мовного плюралізму та іншомовна освіта в Європі*, Афіни, с. 369–381, 2004.
- [12] П. Панайотідіс, “Роль технологій в іншомовній освіті. Від теорії до практики”. на *Всегрец. конф. Іноземні мови в державній початковій освіті*, Афіни с. 117–129, 2006.
- [13] С. Папаєвтиміу-Літра, “Нові технології й нове навчальне середовище у вивченні іноземних мов в Європі: умови навчання”, у *Політика мовного плюралізму та іншомовна освіта в Європі*, Афіни, с. 295–304, 2004.
- [14] *Освіта із застосуванням нових технологій. Педагогічне використання цифрових засобів в освітньому процесі*. Афіни, 309 с., 2017.
- [15] *Питання застосування ІКТ у викладанні мови та літератури в початковій освіті: загальне та особливе*. Салоники, 83 с., 2011.
- [16] Е. Хрістодулу, “Нові технології та стилі навчання студентів-медиків”, дис. д-ра пед. наук, Пелопоннеський університет, Спарта, 2015.
- [17] *Місія ГВУ (Грецького Відкритого Університету)*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.eap.gr/el/to-eap/istoria/apostoli> Дата доступу: 13.05.2018.
- [18] Х. Папайотакопулос, “Грецький Відкритий Університет: дійсно «відкритий» заклад вищої освіти”. *Журнал наукових та освітніх досліджень*, № 5, с. 146–162, 2002.
- [19] Н. Сіфакіс, “Грецький Відкритий Університет як заклад надання магістерської освіти викладачам іноземних мов (на прикладі магістерської програми з методики викладання англійської мови)”, на *Всегрец. конф. Іноземні мови в державній початковій освіті*, Афіни, с. 174–183, 2006.

Матеріал надійшов до редакції 15.05.2018р.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ: ОПЫТ УКРАИНЫ И ГРЕЦИИ

Троцко Анна Владимировна

доктор педагогических наук, профессор, член-корреспондент

НАПН Украины, г. Харьков, Украина

ORCID ID 0000-0002-8093-9610

avtrotsko1@icloud.com

Короткова Юлия Михайловна

доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры гуманитарных дисциплин

Донецкий юридический институт МВД Украины, г. Мариуполь, Украина

ORCID ID 0000-0002-6930-9730

y.korotkova1201@ukr.net

Аннотация. Статья посвящена освещению теоретико-практического опыта использования ИКТ в процессе обучения иностранным языкам в университетах Украины и Греции. Классифицированы образовательные электронные ресурсы по иностранному языку (информационно-справочные материалы; электронные книги; фильмы на DVD; библиотеки электронных наглядных пособий и базы данных, методические материалы на электронных носителях; интернет-ресурсы; комбинированные электронные средства обучения; учебно-методические программные средства для сопровождения лекций). Выделены формы обучения (дистанционное обучение, онлайн-обучения с элементами интерактивности), виды учебной деятельности (работа с аудио-, видеоматериалами, создания презентаций, работа с компьютерными обучающими программами, электронное общение) и учебные средства (аудиозаписи, видеофильмы, мультимедийные презентации, компьютерные программы, электронные книги, учебники, справочники, энциклопедии, словари, ресурсы Интернета, электронная почта, скайп-связь, виртуальная учебная среда, блоги, форумы), основанные на ИКТ, которые активно используются в отечественных и греческих вузах. Акцентировано на преимуществах технологий дистанционного обучения при усвоении иностранных языков (постоянный доступ к информации, значительно меньшие затраты на обучение, возможность консультаций с преподавателем в удобное для каждого время, усиление роли и увеличение доли самостоятельной работы студента и т.д.), на особенностях работы на платформе Moodle. Особое внимание уделено характеристике деятельности Греческого открытого университета с дистанционной формой обучения, в частности характеристике магистерской программы для преподавателей английского языка «Дидактика английского языка как иностранного/международного». Намечены перспективы использования греческого педагогически ценного опыта применения ИКТ в отечественном высшем иноязычном образовании.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии; иноязычное образование; платформа Moodle; дистанционное обучение; Греческий открытый университет.

USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES: THE EXPERIENCE OF UKRAINE AND GREECE

Anna V. Trotsko

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member

National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-8093-9610

avtrotsko1@icloud.com

Yuliia M. Korotkova

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Humanities

Donetsk Law Institute of the Ministry of Interior of Ukraine, Mariupol, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-6930-9730

y.korotkova1201@ukr.net

Abstract. The article is devoted to the coverage of theoretical and practical experience of using ICT in the process of teaching foreign languages in universities of Ukraine and Greece. Educational electronic foreign language resources (information and reference materials, e-books, films on DVD, libraries of electronic visual aids and databases, methodical materials on electronic media, Internet resources, combined electronic teaching aids, educational and methodical software to support lectures) are classified. The authors singled out the most recent forms of teaching (distance learning, on-line learning with the interactive elements), types of educational activities (work with audio, video, making presentations, work with computer training programs, electronic communication) and teaching aids (audio recordings, video films, multimedia presentations, computer programs, e-books, textbooks, reference books, encyclopedias, dictionaries, Internet resources, e-mail, Skype, virtual learning environments, blogs, forums), based on ICTs that are actively engaged in teaching in the native and Greek higher educational institutions. The emphasis is focused on the advantages of distance learning technologies in the process of learning foreign languages (constant access to information, significantly lower cost of training course, the possibility of consulting with a teacher at the convenient time, increasing the role and enlarging the proportion of student's self-work, etc.), on the features of work on Moodle platform. Particular attention is paid to the characteristics of the activity of the Greek Open University with a distance learning form, in particular to the description of the master's program for the teachers of English "Didactics of English as a Foreign / International Language". The perspectives of using pedagogically valuable experience of Greece in the use of ICT in national higher education of foreign languages have been outlined.

Keywords: information and communication technologies; foreign language education; Moodle platform; distance learning; Greek Open University.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] O. O. Osova, "Theoretical and methodical principles of implementation of innovative technologies of teaching foreign languages in higher pedagogical educational institutions", dys. d-ra ped. nauk, Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody, Kharkiv, 2018 (in Ukrainian).
- [2] L. M. Zlatic, "Computer linguodidactics in teaching linguistic disciplines for students of philology", *Naukovi zapysky nats. un-tu «Ostrozka Akademiia». Seriia : psykholohiia i pedahohika*, Vyp. 29, s. 116–120, 2014 (in Ukrainian).
- [3] O. A. Shumenko, ta I. Yu. Shypilova, "Using modern information and communication technologies in teaching foreign languages", *Filolohichni traktaty*, T. 5, № 4, s. 84–89, 2013 (in Ukrainian).
- [4] V. Yu. Bykov, *Models of Organizational Systems of Open Education*, Kyiv, Ukraina : Atika, 2008 (in Ukrainian).
- [5] V. Yu. Bykov, V. M. Kukhareno, N. H. Syrotenko, O. V. Rybalko, ta Yu. M. Bohachkov, *Technology of creating a distance course*. Kyiv, Ukraina : Milenium, 2008 (in Ukrainian).
- [6] N. V. Zhevakina, "Pedagogical conditions of organization of distance learning for students of humanities in the pedagogical university", dys. kand. ped. nauk, Luhansk. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, Luhansk, 2009 (in Ukrainian).
- [7] Kh. M. Aliiev, "Preparation of students of pedagogical universities for professional activity by means of distance educational technologies", dys. kand. ped. nauk, Kharkiv. nats. ped. un-t im. H. S. Skovorody, Kharkiv, 2017 (in Ukrainian).
- [8] K. P. Osadcha, ta V. V. Osadchyi, *Organizational problems of introduction of courses management systems in the process of training of future IT specialists*. [online]. Available: <http://2013.moodlemoot.in.ua/course/view.php?id=24> Accessed on: 13.05.2018 (in Ukrainian).
- [9] V. V. Osadchyi, ta K. P. Osadcha, "Modern realities and trends of the development of information and communication technologies in education", *Information technology and teaching aids*, T. 48, № 4, s. 47–57, 2015 (in Ukrainian).
- [10] K. Oikonomou, *ICT and teaching foreign languages: Historical review, necessity and prospects*. [online]. Available: <http://www.pi-schools.gr/download/publications/epitheorisi/teyxos9/OIKONOMOU.pdf>. Accessed on: 13.05.2018 (in Greek).
- [11] D. Koutsogiannis, "Information and communication technology and language education: towards an alternative critical approach". *Politikés glossikou plourismoú kai xenóglossi ekpaidefsi stin Evrópi*. Athína, s. 369–381, 2004 (in Greek).
- [12] P. Panagiotidis, "The role of technologies in foreign language education. From theory to class". *Oi xénes glósses sti Dimósia Ypochreotikí Ekpaidefsi : panellínio synédrio*. Athína, s. 117–129, 2006 (in Greek).

- [13] S. Papaefthymiou-Lýtra, “Technology and the new foreign language learning environments in present-day Europe: learning conditions”. *Politikés glossikoú plouralismoú kai xenóglossi ekpaídefsi stin Evrópi*. Athína, s. 295–304, 2004 (in Greek).
- [14] *Training with the use of new technologies. Pedagogical use of digital media in the educational process*. Athína, 309 s., 2017 (in Greek).
- [15] *Study on the use of ICT in language and literature teaching in Primary Education: general context and peculiarities*. Thessaloníki, 83 s., 2011 (in Greek).
- [16] E. Christodoúlou, “*New Technologies and Students’ Learning Styles in Nursing Science*”, didaktorikí diatriví, Panepistímio Peloponnísou, Spárti, 2015 (in Greek).
- [17] *The mission of the Hellenic Open University (HOU)*. [online]. Available: <https://www.eap.gr/el/to-eap/istoria/apostoli> Accessed on: 13.05.2018 (in Greek).
- [18] CH. Papagiotakópoulos, “The Hellenic Open University: truly “open” institution of higher education”. *Periodikó Epistimonikón kai Ekpaideftikón Erevnón*, № 5, s. 146–162, 2002 (in Greek).
- [19] N. Sifákis, “The Hellenic Open University as a postgraduate specialist for foreign language teachers – the case of the M.Ed. in teaching English”. *Oi xénes glósses sti Dimósia Ypochreotikí Ekpaídefsi : panellínio synédrio*. Athína, s. 174–183, 2006 (in Greek).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.